

Мій ведмедик

Іван Липа

Ви, панове, кажете, що для вас усе зрозуміле: і небо, і земля, і люде... Усе матеріальне, усе існує по законах природи.

Можливо, що для вас і нема нічого таємного, нерозгаданого... Ну, а для мене усе загорнене в тайну. І в першу чергу сама людина. Вона єсть і довго ще буде загадкою.

Колись наука визнавала тільки п'ять органів чуття, а от я назову й шостий – інтуїція. Правда, це передчуття не всім дане, але розвинене воно в багатьох чулих осіб. Так само, мабуть, вам відомо, що індійські маги можуть по своїй волі керувати серцевою роботою, нервовим укладом, можуть, наприклад, збільшити або зменшити приплив крові до якого-будь органу або місця. От маєте вже й сьоме чуття – якусь регуляцію... Пройдуть ще тисячоліття і з сирової маси сучасної людини утвориться істота, що буде як Бог могутня й вічна.

Пророки, ґенії, ясновидці, навіть медіуми, усе ж це й досі тайна для нас... Признатися, я теж ношу в своїй натурі тайну, про яку досі мовчав. Вона виявилася ще в дитинстві, як мені було літ шість.

Сталося так: одного разу прокидаюся серед ночі і почуваю, що біля мене в ліжку лежить хтось... Мацаю в темноті руками – хтось волохатий... Страх опанував мене... З переляку кричу:

– Мамо! Засвітить огонь!

Воно лежить спокійно, не ворухиться, таке тепле...

– Мамо! Світить огонь!.. За мною хтось лежить...

Ліжко матери стояло недалеко від мого. Вона прокидається, дає світло. Разом із світлом той хтось зникає, мов і не було його. Мати встає до мене, хрестить, заспокоює. Я засинаю й сплю спокійно до ранку.

Удень уже забув за біганиною, а вночі – те ж саме. Так щоночі.

Згодом я так звик до свого нічного гостя, що вже не боявся. Прокидаюся серед тьми – він уже зо мною. Мацаю – увесь в шерсті, волохатий, волос такий м'який, як шовковий. Лежить спокійно, мовчить, нічого мені не робить, а так ніби обіймає мене, неначе охоплює все моє тіло...

Гладжу його по пухкій шерсті, намацую ніби руки, ноги... Мені в п'тьмі здається, що це ведмедик... Так лежимо вдвох у ліжку. Мені приємно гладити його по м'якій шерсті, а коли цікавість проходить і хочеться вже спати, тоді тихенько озиваюся до матері.

Ведмедик лежить і слухає наші розмови в п'тьмі і тільки тоді зникає безслідно, коли з'явиться світло.

Так тяглося, мабуть, з пів року, а потім ведмедик одразу зник. Минуло потому більше двадцяти літ. Я зовсім забув про свого нічного гостя, а як, коли й згадував, так просто, як дитячий сон або оману. Гадав, що в дитячій уяві, можливо, своє ковдерко

брав за волохатого ведмедика.

Скінчивши військову академію, поїхав я на літо відпочити на село. Якось із своїм товаришем-сусідою йшов до нього на хутір. Небо затягнуло хмарами. Збиралося на дощ. До хутора було вже недалеко. Ми поспішали. Раптом схопилася страшна буря. Курява заховала від нас цілий світ. Далі почав дути такий супротивний вітер, що відкидав нас назад і ми, зігнувшись, ледве посувалися вперед, ледве здолали розсікати повітря, напіраючи на нього грудьми, як на воду в річці.

Налетіла така громовиця, що блискавки падали раз-у-раз і то, здавалося, під самими ногами. Посипали великі рідкі краплі, важкі, як кулі. Вітер ущухав. Так з гони від нас стояв вітряк. Ми побігли до нього, щоб сховатися від зливи, що вже шуміла навкруги, як ліс у бурю.

Ми бігли, а дощ лив, як з решета. Я біжу й міркую: при такій громовиці бігти небезпечно, бо коли людина біжить, то розряджає за собою повітря і тоді може вбити блискавка.

Так думаю, проте біжу за своїм товаришем... і от раптом став, як укопаний: дорогу мені перепинив волохатий ведмедик... Він почав танцювати передо мною на задніх лапах, заступаючи мені дорогу й дивлячись весь час мені в очі.

Я стояв перед ним і вже не почував зливи, а тільки дивився на ведмедика... Невеликий, такий як хлопець літ на вісім, товстенький, рудої масті... Танцює без перерви передо мною – вправо і вліво, весело дивиться мені в очі, ніби сміється... Раптом зникає.

Коли я опам'ятався і весь мокрий рушив до млина, де вже стояв мій товариш, зненацька вдарив такий страшний грім разом із блискавкою, що аж приглушило мене. І в той же момент я бачу, як вітрякові крила розсипаються на дрібні трісочки, а товариш мій падає на землю...

Коли я підійшов до нього, він був мертвий...

Мене, як бачите, спасла мара – ведмедик, що перепинив дорогу.

З того часу я бачив свого ведмедика вже кілька разів. Я помітив, що в небезпечні хвилини, коли мені загрожувала смерть – а це бувало не раз, – раптом передо мною з'являється невеличкий, рудий ведмедик, усе той самий, весело дивиться мені в очі, ніби сміється і танцює передо мною на задніх лапах, поступаючи півколом вправо й вліво...

Це стало для мене ознакою, що небезпека щасливо минеться. І я в те вірив.

Передостанній раз ведмедик з'явився мені в суді.

Ви знаєте, панове, що в році 1905, коли починалася перша революція, я вивів із касарні свій полк і пустив його походним маршем через усе місто з червоними й жовто-блакитними прапорами, маніфестуючи прихильність війська до перевороту.

Хоч новий лад нібито й настав, хоч і був скликаний в Росії парламент, проте недобитки самодержав'я розпочали цілий ряд судових процесів. Ви пам'ятаєте ті часи, коли ціла Росія була під судом, коли судили всіх учасників визвольного руху, навіть цілі установи й організації, як от земства, лікарські й учительські спілки, залізничників,

поштовиків, словом, найкращий цвіт громадянства. Судили й наш полк.

На мене, як на полкового командира, упала найбільша відповідальність за виступ полку в часи революції. Факти були проти мене, й доказів шукати не доводилося.

У мене ледве-ледве жевріла надія і то тільки через те, що солдати-свідки показували на суді, що я особисто не брав участі в цій демонстрації. Вони мене любили і, як після я довідався, змовилися мене порятувати.

Такі судові розправи кінчалися розстрілами. І от, коли процес підходив до кінця, голова суду дав мені останнє слово. Я підвівся з лави підсудних, щоб говорити, й остовпів... Стояв мовчки, як статуя. В судовій салі могильна тиша. Усі ждуть мого слова, а я німий...

Що ж сталося? А от що: на столі, за яким сиділи судді, з'явився ведмедик і затанцював... Танцює на задніх лапах – вправо і вліво – весело дивиться мені в очі, ніби посміхається...

Одриваю з трудом погляд од нього, перевозжу на публіку, – усі дивляться на мене, як на чудо, очевидячки ніхто ведмедика не бачить... А я за ведмедиком і суддів не бачу.

Нарешті ведмедик зник.

Я вже знав, що буду оправданий.

Весело, з усмішкою на устах, однак упевнено й коротко сказав лиш те, що змолоду готував себе до військової служби, що, як полковник, свідомо ставився й ставлюся до своїх обов'язків, що маю свої пересвідчення й ніколи їх не зраджував... Розумію, що армія опора для держави, для її ладу, що вона мусить підтримувати сучасний парламентарний устрій... Як член цієї великої армії я готовий вислухати спокійно справедливий вирок суддів.

Суд скінчив тим, що двох офіцерів із мого полку засудив до розстрілу, іншим випала менша кара. І тільки я один був зовсім оправданий.

З того часу я не бачив свого ведмедика аж дотепер. Потроху почав забувати про нього. Гадав, що ця кара не повториться вже. І от, під свіжим вражінням знову все пригадав і розповідаю вам, панове. А було це рівно тиждень тому.

Щоб вам було ясно, повернуся трохи назад. Після довгої й тяжкої боротьби українців з москвинами, коли нашу й галицьку армію перемогли не так вороги видимі, як невидимі – бактерії, почалася партизанщина. Скрізь по Україні вибухали повстання. Щоб одтягти увагу москвинів од України, я задумав похід на саму Москву. Під цим гаслом почав збирати охочих. Населення дуже спочувало цим заходам, бо кожному хотілося повернути своє добро, що його пограбували й вивезли на Московщину комуністи.

Швидко набрав я полк поверх тисячі багнетів. Гадав, що по дорозі в поході до нас прилучатимуться нові й нові сили. Поки я муштрував своє військо, поки набирал старшин, москвини наблизилися всім своїм фронтом. Треба було битися або ж непомітно обійти їх фронт, я знав, що за фронтом дорога вільна аж до самої Москви. Ми рушили в обхід. Після триденного походу, коли фронт москвинів залишився далеко позад нас, ми несподівано натрапили на невідомі нам ворожі сили.

Моя розвідка донесла, що їх небагато. Я рішив дати перший бій.

Ранком почалося. Уже в бою виявилось, що сили московські були великі. Нас оточили. Я був ранений кулею в руку, довго держався, не вважаючи на це, нарешті почув сильну втому. Далі пожовкло мені в очах, закрутилася голова, земля захиталася під моїми ногами, і я нічого вже не пам'ятав. Опинився в полоні.

Спершу оглянув свою рану. Далі помітив, що я геть чисто пограбований. Тим, однак, не журився, бо ждав гіршого... Над вечір почував себе зовсім здоровим. Турбував мене мій полк. Що з ним сталося?

Я був один замкнений в селянській хаті, а за вікном стояла варта. Пізно увечері прийшов армієць, засвітив каганець і вийшов. Лежачи на ліжку, я заснув і от чую – відчиняються двері й увіходять чотири армійці. Два з рушницями й кулеметними биндами через плечі, а два з лопатами й бомбами. Вигляд мають дикунів: бородаті, кошлаті, самі вже немолоді.

Стягнули мене з ліжка і повели селом. Скрізь тихо. Ні в одній хаті не блимає світло. Ніч ясна, місячна. Маленький вітерець. Армійці оточили мене навкруги й так ми йшли, а тіні наші бігли поперед нас і хиталися наче п'яні.

Минули село й вийшли на шлях. Тут по обох боках велетні-дерева бриніли листям, то тихше, то голосніше, вигравали якусь чарівну мелодію... Я прислухався до гармонійного дзвеніння, намагався щось велике зрозуміти і, здавалося, от-от усе зрозумію...

А думки збочували, доганяли одна одну, перестрибували одна через одну: що буде за пів години? Як то станеться? Чи, може, тікати?...

Ми йшли посеред шляху і вступили вже в ліс. По обох боках було темно, шуміло листя, а над нами сіяв повний місяць і сріблив шлях.

Небо високе, білувате. Небагато блідих зірок і легенькі хмарки... В останній раз я дивлюся, як місяць божеволіє, перескакує через хмарки і з усією енергією намагається залити світлом темну землю. В останній раз мої очі бачать оце буяння розкішної природи. В останній раз мої вуха чують оцей мелодійний шелест листя.

Ще сотня ступнів – і вже нічого не буде... Ніколи, ніколи... Заплющу очі, задеревію, повернуся знову в небуття...

А світ білий? Та і він зі мною загине! Умре зі мною, бо ж він єсть тільки в моїй уяві... Усе це облуда, мана, чари... і що може знати людина про безмежний світ, живучи на нашій землі, на цьому космічному атомі? Не більше як інфузорія в краплі води знає про ріки, моря й океани...

Не смерть була мені страшна, а просто жаль розлучатися з цією оманою, що називається життям...

Так думав, так почував, однак, десь так глибоко в душі, що ледве і то на момент виринали на поверх якесь прочуття й шепотіло: "Ні! ти сьогодні не вмиреш. Сьогодні смерти бути не може"...

А що ж буде?

Із широкого шляху звертала праворуч вузька доріжка в лісову гущавину. Тут

армійці стали. Перекинулися словами й повели мене праворуч у темний ліс. Доріжка крутилася між деревами. У гущавині стало відразу поночі. Такий нежданий перехід од світла до темряви вплинув на нас усіх неприємно. Армійці нервувалися, лаялися. Бокові держали мене за руки, щоб я не втік.

Тихий шелест, хрустіння гілочок під ногами і темна лісова прірва, що давила нас з усіх боків, наводили на душу якусь непевність, сполох. Мені стало чогось тяжко, навіть моторошно...

Тепер уже я почував, що скоро можу загинути і страшно було вмирати тут у цій темряві, де й місяць з високого неба не побачить моєї смерті.

Ми посувалися тісною купою. Іноді на мене наскакував задній армієць, а іноді в пітьмі я й сам штовхав переднього або бокового... Армійці тислися до купи, як барани, сопіли й тяжко дихали. Зрідка перекидалися словами або лайками. Голоси їхні були приглушені, боязкі... Видно було, що лісова тьма лякала їх.

Так безладно посувалися ми в лісі кілька хвилин. Я вже надумав вирватися й тікати. Ждав тільки відповідного моменту. Та от несподівано знову засвітив ясний місяць: перед нами повстала світла прогалина...

- Тут! - почув я хрипкий голос одного з армійців.

Усі стали.

І відразу чогось заметушилися, залопотіли жахливими голосами... Усі вирячилися на прогалину, а в очах їхніх стояв переляк... Я й собі глянув на прогалину й скам'янів... Так з десятків ступнів од нас серед веселої прогалини, освітленої проміннями місяця, танцював на задніх лапах мій ведмедик.

Армійці вже без тями метушилися... І от один вистрілив на прогалину... Ведмедик собі танцював далі, весело дивився на мене, ніби посміхався...

Знову вистрілило враз двоє. Ведмедик усе танцює...

Жах напав на моїх катів. З криками: "Леший! чорт!" вони, як зачумілі, кинулися навтьоки з рушницями й бомбами. Я зостався сам, бо зараз же за втечею армійців і мій ведмедик зник.

Уже я знав, що врятований.

Пішов на ту прогалину, подивився на те місце, де танцював ведмедик. Тут тепер пишався розкішний будяк з червоними головами, а навкруги - свіжа, соковита трава. Я зірвав собі з будяка одну голівку напам'ять і пішов далі. Лісом пройшов до села, звідти до другого.

Починався літній ранок. Сховався на цвинтарі в гущавині й тут проспав до вечора.

За тиждень, мої панове, рана моя загоїлася, а я прибув до вас.

Як ви собі не міркуйте: чи мій ведмедик сидить тільки в моїй уяві, чи він у дійсності існує, як якийсь дух, чи мара, у всякому разі це для мене нерозгадана тайна.